

ТАЪЛИМДАГИ ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ҚУЛАЙЛИК ВА АФЗАЛЛИКЛАРИ

*Додобаев Алижон Маматкаримович,
ТКТИ Янгиер филиали,
“Умумий фанлар” кафедраси катта ўқитувчиси.
Маъмуров Камронбек Турсунмурод ўғли, ТКТИ
Янгиер филиали 1 курс талабаси.*

Компьютернинг ўқув жараёнидаги аҳамияти беқиёс. У ўқув жараёнини маъмурий бошқаришдан тортиб алоҳида таълим ташкилоти фаолиятини ташкил этиш, бошқариш, назорат қилишгача, ўқув фанларини ўрганишни ташкил қилишдан тортиб ўқувчиларнинг индивидуал машғулотларини ташкил этишгача бўлган муаммоларни қамраб олади. Компьютер маълумотларни сақловчи, уларни қайта ишловчи, турли шакл ва усулларда ўқувчиларга етказувчи ўта қулай восита сифатида тан олинмоқда.

Ўқув жараёнига компьютерларнинг татбиқ қилинишини инсоният тарихида китобнинг пайдо бўлиши, унинг ўрни ва аҳамиятига қиёслаш мумкин. Зеро, китобдан маълумотларни сақлаш ва тарқатиш мақсадида фойдаланилса, компьютердан ўқув жараёнида ўқувчиларга билим беришда фойдаланилади. Компьютернинг таълим беришдаги вазифаси ўқув жараёни билан чегараланмайди. Ўқувчилар у билан мустақил ишлаб, хатто уйда ҳам билим олишлари мумкин. Компьютер тармоқларидан фойдаланиш, масофадан ўқитиш ҳозирги кун учун орзу бўлмай қолди. Бу ногирон болалар учун таълим олишнинг ягона имконияти, иқтидорли, ўта қизиқувчан талабалар учун мустақил таълим олиш воситаси.

Компьютерли ўқитишнинг афзалликлари жуда кўп: ўқувчиларда маълум малакаларни шакллантириш вақти қисқаради; машқ қилинадиган топшириқлар сони ошади; ўқувчиларнинг ишлаш суръати жадаллашади; компьютер томонидан фаол бошқаришни талаб қилиниши натижасида ўқувчи таълим субъектига айланади; ўқувчилар кузатиши, мушоҳада қилиши қийин бўлган жараёнларни моделлаштириш ва бевосита намойиш қилиш имконияти ҳосил бўлади; коммуникация воситаларидан фойдаланган ҳолда дарсни узокдаги манбалар билан таъминлаш имконияти ҳосил бўлади; компьютер билан мулоқот дидактик ўйин характерини олади ва бу билан ўқувчиларда ўқув фаолиятига мотивация кучаяди ва ҳоказо. Ўқув жараёнини компьютерлаштириш билан боғлиқ муаммоларни тадқиқ қилишда кўплаб ютуқларга эришилганлигини қайд қилган ҳолда бу соҳада ечимини кутаётган масалалари кўп эканлигини ҳам

таъкидлаш жоиз. Ўқув жараёнини компьютерлаштиришга бир неча йил олдин киришилган ва қатор ишлар қилинган бўлса-да, кўпчилик учун бу ўқув жараёнини ташкил қилишнинг янги, ноанъанавий шакли сифатида таассурот қолдириб келмоқда.

Албатта, компьютер таълим сифати ва самарадорлигини сезиларли даражада ошириш имкониятига эга, бунинг учун сифатли педагогик дастурлар ва мукамал услубиятдан фойдаланиш лозим.

Ўқув жараёнида фойдаланишга мўлжалланган кўплаб электрон ўқув материаллари яратилганки, унга электрон дарслик, электрон ўқув қўлланма, ўргатувчи дастур воситалари кабиларни мисол қилиб кўрсатиш мумкин. Улар ўзида бошқарилиш имконияти, интерфаол услублар, сунъий интеллект элементлари, ҳиссий мослашувчанлик каби хусусиятлар мавжудлигига кўра ўқув жараёнида маълум самарадорликни таъминлайди.

Бироқ мавжуд воситаларнинг аксариятида ўқув материали мазмунини ўзгартириш имконияти берилмаган, деярли барчасида дарсинг маълум босқичи ёки тури назарда тутилган, ҳеч бирида синф-дарс тизимидаги дарс босқичларининг барчасини ўзида мужассамлаштириб, уларнинг маълум кетма-кетлигидан танлов асосида фойдаланиш имконияти берилмаган.

Компьютерли таълимда ўқитиш ва ўқиш фаолиятининг таҳлил қилиниши ҳамда касб-ҳунар таълимида компьютерли таълимнинг ишлаб чиқилган концепция ва тамойиллари, тизимлаштирилган воситаларидан турли фанларни ўқитишни компьютерлаштиришда, ўқитувчилар малакасини оширишда, компьютерли таълимга оид дарслик ва қўлланмаларни ёзишда фойдаланиш мумкин. Ўқув техник воситаларини ўқув жараёнида ўқлаш ўқитувчининг ўқув жараёнидаги янги ахборот технологияларига мослашиши учун хизмат қилади ва ижодий ташаббускорлигини оширади. Информатика воситалари жамиятимизнинг барча жабҳаларига кириб бораётгани, ахборотларни тез ва сифатли қайта ишлаш малакаси ўсиб келаётган ҳар бир ёшнинг турмуш талабига айланишини кўрсатиб бермоқда. Ахборотларнинг қимматбаҳо товарга айланиб бораётгани, таълимдаги ахборот технологияларининг нуфуз ва аҳамиятининг ўсиб бораётганидан далолатдир.

Анаънавий ўқитиш методикасида ўқув материаллари асосан матн ва формулалар кўринишида берилиб, ўқув материалларини намоёни қилиш имконияти деярли мавжуд эмас. Бундай кўринишда берилаётган ўқув материалларини ўқувчи томонидан ўзлаштириш асосан кетма-кет равишда амалга оширилади, шу сабабли уларни еса қолдириш ва ўзлаштириш жуда суст бўлади.

Янги ўқитиш методикасида ўқувчиларга берилаётган материалларни қайта кодлаштириш ва ўзларининг моделини яратиш масалалари юкланмайди. Бу ўқитиш методикасида ўқув материаллари матн ва формула кўриниши билан бир қаторда, образлар кўринишида ҳам тақдим этилади. Бу маънода ахборот технологиялари асосида ўқув материалларини образли кўринишда тақдим этишда уларга ҳар хил кўринишдаги ранглар, ҳаракат, овоз каби элементларни киритиш ўқувчиларнинг ўқув материалларини қабул қилиш жараёни самарадорлигини ошириш билан бирга, берилаётган материалларни таҳлил қилиш, таққослаш каби муҳим сифатларни ривожлантиради. Ўқув материалларини образлар кўринишида тақдим этиш учун уларни ахборот технологияларидан фойдаланиб, электрон-дидактика асосида электрон китоб, дарслик, курс ва виртуал стенд кўринишида яратиш юқорида қўйилган масалаларни ижобий ҳал этишга олиб келади.

Хулоса қилиб айтганда, ҳозирги кундаги ахборот технологияларнинг ҳам асл мақсади, ўқувчиларнинг қобилиятларидан келиб чиққан ҳолда методикани танлаш, энг самарадор усуллардан фойдаланиб иш фаолиятини ташкил этишдан иборатдир.